

Innehållsförteckning

NÄMNDENS VERKSAMHET	3
Sammanfattning	3
Nämndens arbete under året	5
STADEN SKA VARA EN ATTRAKTIV PLATS FÖR BOENDE, FÖRETAG OCH BESÖK	8
Måluppfyllelse	8
Ekonomiskt bistånd	8
Arbetsmarknadsfrågor	8
Verksamhet för barn och ungdom	8
Kultur och föreningsverksamhet	9
Stadsmiljöverksamhet	10
Flyktingmottagande	10
VALFRIHETEN SKA ÖKA	11
Måluppfyllelse	11
Aktivitetsplaner	11
Avknoppning	11
SKOLA FÖR KUNSKAP	11
Måluppfyllelse	11
Förskoleverksamhet	11
Skola och skolbarnsomsorg	12
HÖGRE KVALITET I OMSORGEN	13
Måluppfyllelse	13
Äldreomsorg	13
Individ- och familjeomsorg, inkl. socialpsykiatri	15
Stöd o service till personer med funktionsnedsättning	17
EN TRYGG OCH SNYGG STAD	19
Måluppfyllelse	19
Ren, snygg och trygg utemiljö	19
Insatser för ett tryggare stadsdelsområde	19
Miljöfrågor	20
Medarbetarna	20
Övrigt	21
EKONOMISK HUSHÅLLNING OCH SÄNKT SKATT	22
Måluppfyllelse	22
Ekonomiskt utfall i sammanfattning	22
Nämnd och gemensam administration	25
Stadsmiljö	26
Individ och familjeomsorg	26
Flyktingmottagande	28
Ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadsåtgärder	28
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	29
Pedagogiska verksamheter	30
Äldreomsorg	31
Fritid, kultur och konsument	33
Internkontroll	33
ÖVRIGA REDOVISNINGAR	34
Kommunfullmäktiges uppdrag till nämnden	34

Bilagor:

1. Bokslutsblanketter
2. SLK:s blanketter för uppföljning av budget och verksamhet
3. Nyckeltal
4. Uppföljning av kommunfullmäktiges mål
5. Uppföljning av ska-krav i budget

NÄMNDENS VERKSAMHET

Sammanfattning

Förvaltningen har i stort uppfyllt de mål som formulerats för att bidra till måluppfyllelsen av kommunfullmäktiges inriktningsmål.

Staden ska vara en attraktiv plats för boende, företag och besök

Genom flera aktiva insatser för att motverka bidragsberoende har antalet hushåll med försörjningsstöd minskat med 10% jämfört med föregående år. Arbetslösheten har varit lägre i Farsta under 2007 jämfört med 2006 vilket medfört att färre ungdomar behövt stöd och arbetsmarknadsinsatser. Ca 220 vuxna arbetslösa har fått stöd och insatser vid Arbetsforum Sydost som är ett samarbete mellan Farsta, Skarpnäck och Enskede Årsta Vantörs stadsdelsförvaltningar.

Efter en stor genomlysning av fritidens verksamheter under våren beslutade nämnden att en ny ledningsorganisation skulle starta hösten 2007. De tidigare sju enheterna slogs samman till en gemensam enhet. Fritiden har under året startat upp en öppen fritidsverksamhet för funktionshindrade ungdomar i Gubbängen. Historiska temaveckor har genomförts på de enskilda parklekarna inom ramen för parklekens år.

Valfriheten ska öka

Aktivitetsplan för upphandling av verksamheter har upprättats och samtliga berörda enheter har fått information om möjligheten till avknoppning.

Skola för kunskap

Inom förskoleverksamheten har barngruppernas storlek legat på den rekommenderade nivån och barnomsorgsgarantin har kunnat hållas under året. Antalet utbildade förskollärare har under året ökat med 10 %.

Grundskolan präglades under våren av arbetet med att överföra verksamheten till utbildningsförvaltningen. Efter en utredning om Farsta stadsdels skollokalers nyttjandegrad konstaterades en betydande överkapacitet i förhållande till elevantalsutvecklingen. Som ett resultat av detta beslutade nämnden att avveckla Västbodaskolan.

Högre kvalitet i omsorgen

För att underlätta valet av hemtjänstutförare för de äldre har biståndsenheten under året bjudit in samtliga utförare till enheten för att kunna ge de äldre en täckande information om utförarna.

Inom hemtjänsten har kvalificerade avlösare utbildats och några enheter har startat grupper med spetskompetens i demens. En stor utbildningsinsats har påbörjats för att se till att alla vårdbiträden inom äldreomsorgen erhåller grundutbildning.

Äldreomsorgen bedriver både inom hemtjänst och vård- och omsorgsboendena ett arbete med ett rehabiliterande synsätt i syfte att den äldre i så stor utsträckning som möjligt ska kunna bibehålla sina funktioner och normala dagliga aktiviteter. Rehabiliteringsenheten i Farsta erhöll under året stadens kvalitetsutmärkelse inom äldreomsorgen.

Ett ledningssystem har tagits fram för ansvarsfördelning inom hälso- och sjukvårdsområdet i syfte att säkra kvalitet och säkerhet.

Förvaltningen har under året bedrivit ett anhörigprojekt för att stödja och utveckla det arbete som utförs av anhörigvårdarna. En fokusering på matens betydelse för den äldre har påbörjats genom ett omfattande utbildningsprojekt för alla medarbetare.

I Farstaområdet finns ca 200 hemlösa missbrukare som har kontakt med socialtjänsten. För att öka möjligheterna till ett mer stabilt boende har ett arbete skett under året för att utveckla boendeformer med stöd. I arbetet med att stoppa vräkningar är förvaltningens Rörliga Team en viktig insats. Teamet har haft kontakter med enskilda personer, hyresvärdar och kronofogdemyndigheten i 100 ärenden. Under året har en handlingsplan upprättats för att förebygga vräkningar och hindra att fler personer blir hemlösa.

Förvaltningens Vuxenenhet har under året haft kontakt med ca 300 missbrukare med olika grad av problematik och behov. Vård och behandling för att tillgodose dessa behov har främst getts på hemmaplan. Förvaltningen förfogar över egna behandlingsprogram i öppenvården och samarbetar med andra stadsdelar och landstinget där man erbjuder olika typer av stöd och hjälp.

Två av de vanligaste orsakerna till att flickor tagit kontakt med ungdomsmottagningen har varit oönskade graviditeter samt testning och behandling av könssjukdomar. Personalen på ungdomsmottagningen har arbetat aktivt med att motivera dessa flickor till fortsatt stödkontakt hos kurator för att kunna ta reda på orsakerna riskbeteendet och för att få stöd till att kunna förändra sitt beteende. Cirka 80 % av besökarna på ungdomsmottagningen är flickor.

Biståndshandläggare inom omsorgen om funktionshindrade har utvecklat sina rutiner och uppföljningsmetoder för att den som söker bistånd ska få information om vilka valmöjligheter som finns. Det databaserade dokumentationssystemet ParaSoL hos utförarenheterna har införts och enheterna har upprättats genomförandeplaner tillsammans med brukaren för att denne ska kunna välja hur insatsen ska utföras.

Inom socialpsykiatri har fler individuellt anpassade boendialternativ tagits fram. Sysselsättningen för personer med psykiska funktionshinder har utökats och en särskild autismavdelning har startats inom LSS-verksamheten. Inom omsorgen om funktionshindrade har påbörjats en process att förbättra brukarundersökningarna.

En trygg snygg och snygg stad

En mer djupgående förankring av Farstas handlingsplan för kvinnofrid har påbörjats på enheterna i förvaltningen. Diskussioner har startats om hur stödet till utsatta kvinnor och särskilt de kvinnliga missbrukare, som lever i våldsrelationer, kan utvecklas.

Trygghetsvandringar utifrån ett ungdomsperspektiv genomfördes på kvällstid med personal och ungdomar på fritidsgårdarna. I slutet av året startades projektet ”Viktigt att vittna”. Förvaltningen driver projektet i samverkan med polis, åklagare och grundskolan.

Förvaltningens höga ambitionsnivå vid tillsyn över försäljningsställen av folköl och tobak har gett resultat. Vid den senaste tobaksstudien i oktober 2007 sålde endast en butik av 51 möjliga cigaretter till ungdomen utan att förvissa sig om tonåringens ålder. Vid folkölsstudien i november 2007 besöktes samtliga 30 butiker som säljer folköl och

ingen sålde öl till ungdomarna. Det evidensbaserade föräldraprogrammet Örebro PreventionsProgram (ÖPP) tillämpas i alla kommunala grundskolor med år 7-9 i Farsta.

Fältassistenterna har samarbetat med polisen och program Supporter när det gäller fotbollsfirmor och med det uppsökande arbetet genom Nätverk Söderort. Fältassistenterna har tillsammans med fritidsledare stöttat föräldrar att starta föräldravandringar i Hökarängen och Gubbängen.

Ekonomisk hushållning och sänkt skatt

Nämnden visar totalt ett överskott på 4,4 mnkr vilket till största del beror på minskade kostnader för försörjningsstöd.

Föregående års underskott inom individ och familjeomsorg har i stort sett arbetats bort. Inom äldreomsorgen har också underskottet minskat från ca 15 till 9 mnkr. Skolorna visade för första halvåret ett underskott på 5,5 mnkr vilket inneburit att resultatfonden använts samt att ytterligare 1,3 mnkr överförts som underskott till utbildningsförvaltningen.

Åtgärder för att uppnå budgetbalans har vidtagits inom samtliga verksamhetsområden. Merparten av dessa är i form av verksamhetsöversyn inom ramen för respektive chefs verksamhetsansvar. De större åtgärder som vidtagits är framförallt anpassning av antalet utbildningsplatser genom nedläggning av Västbodaskolan. Vidare har insatser gjorts för att öka omsorgen i hemmet lett till att färre personer behövs placeras i vård- och omsorgsboenden.

Nämndens arbete under året

Stadsdelsnämndens sammansättning 2007

Under 2007 har Farsta stadsdelsnämnd haft följande sammansättning.

Birgitta Holm (m)	ordförande	Peter Lundberg (m)	ersättare
Gunnar Sandell (s)	vice ordförande	Bengt Dahnell (m)	ersättare
Lennart Isacson (m)	ledamot	Marianne Levén (m)	ersättare
Eva Gottfridsdotter-Nilsson (m)	ledamot	Leif-Åke Andersson (m)	ersättare
Arne Fredholm (m)	ledamot	Eva Dahlstrand (m)	ersättare
Anna Jäderlind (m)	ledamot	Roland Bjurström (m)	ersättare
Vladan Bošković (fp)	ledamot	Thomas Bäcklin (fp)	ersättare
Bertil Fredriksson (kd)	ledamot	Åsa Wester (s)	ersättare
Anita Fehrström (s)	ledamot	Tuula Karlsson (s)	ersättare
Karin Lekberg (s)	ledamot	Harry Wikner (s)	ersättare
Juan Carlos Cebrian (s)	ledamot	Godfrey Etyang (s)	ersättare
Magnus Welroos (v) tom 23 aug	ledamot	Malin Larsson (v) tom 23 aug	ersättare
Malin Larsson (v) from 16 okt	ledamot	John Nilsson (v) from 16 okt	ersättare
Patrik Slimane (mp)	ledamot	Louise Shaughnessy (mp)	ersättare

Nämnden har under verksamhetsåret genomfört fjorton protokollförda sammanträden. Sammanträdena har föregåtts av ett drygt tims långt Öppet forum där allmänheten har kunnat ställa frågor och diskutera med de förtroendevalda. Öppet forum har i genomsnitt besökts av ett tiotal medborgare. Undantag från detta är mötet den 26 april då

nämnden behandlade ärendet om avveckling av Västbodaskolan då ett mycket stort antal elever och vuxna deltog och mötet den 19 december då verksamhetsplanen för 2008 behandlades då omkring 35 barn och vuxna fanns närvarande.

I anslutning till det öppna forumet har olika verksamheter och satsningar presenterats vid fem olika tillfällen. Det har bland annat gällt förvaltningens flyktingmottagande, tillsynen av öl- och tobaksförsäljning samt exploateringskontorets planerade byggprojekt inom Farsta stadsdelsområde. Vid nämndens sammanträde den 15 november presenterades Rehabiliteringsenheten, årets mottagare av kvalitetsutmärkelsen i klassen äldreomsorg.

Exempel på ärenden som har behandlats under året

Utöver de årligen återkommande ärenden som gäller budget, verksamhetsplan, tertiärrapporter, verksamhetsberättelse och bokslut har bland annat följande ärenden behandlats av stadsdelsnämnden.

- Remisser avseende detaljplaner för kvarteret Trettondagen, kvarteret Rågsikten 3 och kvarteret Taburetten, samtliga i Hökarängen
- Inrättande av medborgarförslag
- Organisation inom Farsta stadsdelsförvaltning
- Upphandling av parkskötsel
- Slutrapport för Stadsdelsförnyelsen
- Remiss avseende detaljplan för område vid kvarteret Tebrödet i Sköndal
- Parkplan för Farsta stadsdelsområde
- Redovisning av resultatet av brukarenkät inom hemtjänsten hösten 2006
- Remiss avseende servicetjänster till äldre

- Ombyggnad av Farsta sjukhem – inriktningsärende
- Revidering av äldreboendeplan inför 2007 och följande år
- Kvalitetsgarantier 2007
- Effektivisering och avveckling av skollokaler i Farsta
- Ny organisation för parklek- och fritidsverksamheten
- Remiss avseende reviderade riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd
- Förhyrning av nya förvaltningslokaler i Farsta centrum
- Ny ledningsorganisation inom förskolan
- Uppföljning av utförare i kundvalsmodellen för hemtjänst i ordinärt boende avseende Hökarängens hemtjänst, Farsta södra hemtjänst och Stiftelsen Stora Sköndals hemtjänst
- Remiss avseende Stockholms stads äldreplan 2007-2011
- Remiss avseende införande av kundvalssystem för vård- och omsorgsboenden inom äldreomsorgen
- Remiss avseende riktlinjer för handläggning av ärenden enligt SoL (Socialtjänstlagen) och LSS inom äldreomsorgen
- Remiss avseende översyn av resursfördelningssystemet för omsorgen om personer med funktionsnedsättning
- Remiss avseende reviderad modell för fördelning av medel till stadsdelsnämndernas stadsmiljöverksamhet
- Remiss avseende inrättande av Jobbtorg i Stockholm
- Kvalitetsuppföljningar inom omsorgen om funktionshindrade avseende Sköndals gruppbostad och Strandlidens gruppbostad

- Uppföljning av utförare i kundvalsmodellen för hemtjänst i ordinärt boende avseende Attendo Care AB, Carema Äldreomsorg AB, Din Hemtjänst Stockholm AB och Farsta Östra hemtjänst
- Uppföljning av utförare i kundvalsmodellen för hemtjänst i ordinärt boende avseende All-Tid hemtjänst, Farsta Västra hemtjänst, Farsta Norra hemtjänst och Lövhölmens hemtjänst
- Skolverkets inspektörsrapport angående förskolan
- Inrättande av förskola vid Sandåkraskolan i Sköndal
- Remiss avseende ersättningsmodell för vård- och omsorgsboenden i ett valfrihetssystem
- Remiss avseende valfrihetssystem inom äldreomsorgen – central upphandling av vård- och omsorgsboenden
- Utveckling av Högdalstopparna, etapp 1 – genomförande
- Kvalitetsuppföljning inom omsorgen om funktionshindrade avseende Farsta Strands gruppbostad
- Uppföljning av ramavtal om enstaka platser och stadens vård- och omsorgsboenden för äldre avseende Farsta sjukhem
- Inrättande av nya förskoleavdelningar i Farsta och Hökarängen
- Förskolornas kvalitetsredovisning 2007
- Remiss avseende upphandling av drift av vård- och omsorgsboenden inom äldreomsorgen

Under året har trettio två skrivelser lämnats till nämnden av enskilda partier eller olika partigrupperingar. Fem skrivelser har vidarebefordrats till annan ansvarig instans medan sjutton har resulterat i svar från förvaltningen. Återstående skrivelser kommer att besvaras under 2008.

Från den 1 februari har allmänheten möjlighet att lämna in medborgarförslag till nämnden. Under året har sju medborgarförslag lämnats in, merparten under senare delen av året. Förslagen kommer att besvaras under 2008.

Sociala delegationen

Ärenden som rör enskilda personer behandlas oftast av den sociala delegation som nämnden har utsett. Delegationen har under verksamhetsåret bestått av fem ledamöter och fyra ersättare och genomfört nitton protokollförda sammanträden.

Anna Jäderlind (m)	ordförande
Gunnar Sandell (s) tom 10 aug, därefter ledamot	vice ordförande
Harry Wikner (s) from 31 aug, dessförinnan ledamot	vice ordförande
Arne Fredholm (m)	ledamot
Vladan Bošković (fp)	ledamot
Eva Gottfridsdotter-Nilsson (m) tom 1 nov	ersättare
Leif-Åke Andersson (m) from 23 nov	ersättare
Bertil Fredriksson (kd)	ersättare
Magnus Welroos (v) tom 23 aug	ersättare
Tuula Karlsson (s) from 23 november	ersättare
Louise Shaughnessy (mp) tom 25 maj	ersättare
Anita Fehrström (s) from 15 juni	ersättare

STADEN SKA VARA EN ATTRAKTIV PLATS FÖR BOENDE, FÖRETAG OCH BESÖK

Måluppfyllelse

Förvaltningen har uppfyllt de mål som formulerats för att bidra till måluppfyllelsen av kommunfullmäktiges inriktningsmål.

Ekonomiskt bistånd

I genomsnitt fick 927 hushåll ekonomiskt bistånd under 2007. Antalet har minskat med 10 % jämfört med året innan, trots att antalet nya sökande varit mycket högt under året. De interna rutinerna med individuella handlingsplaner för alla sökande har utvecklats. Projektet Jobb 2007 för de sökande som står längre från arbetsmarknaden har medfört ett närmare samarbete med arbetsförmedlingen. Ett projekt för sökande med långvarig sjukskrivning har medfört att ett tjugotal personer har beviljats sjukersättning i stället för ekonomiskt bistånd. Samarbetet med försäkringskassan har också medfört att retroaktiv sjukersättning återbetalats till förvaltningen i högre grad.

Arbetsmarknadsfrågor

Aktivt stöd till arbetssökande

Under året har 213 arbetslösa ungdomar fått stöd från förvaltningens verksamhet Ungdomsforum. 108 ungdomar har deltagit i jobbsökarprogrammet. Resultatet har varit att 49 ungdomar fått arbete, 28 har fått praktik, sju har fått truckutbildning, åtta arbetstränat och sju studerar. Arbetslösheten var lägre under 2007 jämfört med 2006, vilket medfört att färre ungdomar behövt stöd. 220 vuxna har under året hänvisats till Arbetsforum Sydost (AFSO) för stöd att få ett arbete. Av de 141 som avslutat kontakten har 54 fått arbete, 8 har börjat studera, 10 har blivit sjukskrivna. 40 personer har arbetstränat i fyra arbetslag. Två av verksamheterna, Farsta arbetslag och Farsta utemiljö, har flyttat till nya lokaler i Fagersjö efter brand på Lingvägen 188. 28 personer har haft OSA-anställning (skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare) under året.

Samverkan

Samverkan med Arbetsförmedlingen: Verksamheten Ungdomsforum har under året genomfört ett ungdomsprojekt tillsammans med arbetsförmedlingen. 30 ungdomar deltog i programmet som innehöll bland annat föreläsning i kroppsspråk, utbildning i arbetsrätt samt coachning i hur man får ett arbete. Kontakt med näringslivet: Förvaltningen har under året haft kontakt med Farsta centrum och Larsboda företagsförening. Hökarängens företagarförening har lagts ned.

Verksamhet för barn och ungdom

Socialtjänsten har under året haft kontakt med 661 barn som på olika sätt far illa. För 2006 var siffran 594. För att ge stöd till de mest utsatta barnen har nya verksamheter med barn i grupp startat. 8 barn har deltagit i två grupper i verksamheten "Skilda världar", för barn till skilda föräldrar. 11 ungdomar har medverkat i projektet "Balans i livet", varav tre med den särskilda insatsen "helg-kollo". I "Humlan", förvaltningens verksamhet för barn till missbrukare, som nu funnits i tio år, har 10 barn deltagit i två grupper.

Feriearbeten för ungdom

Av 252 sökande fick 67 ungdomar feriearbete. En minskning jämfört med föregående år då antalet var 152.

Sommarkoloniverksamhet

Stadsdelsnämnden ansvarar för sommarkoloniverksamheten och har i samarbete med övriga stadsdelsnämnder tecknat ramavtal med sju kolloentreprenörer. I år har 347 barn åkt på kollo jämfört med 388 barn 2006. 403 ansökningar lämnades in och alla kunde erbjudas plats. 2006 lämnades 431 ansökningar in. I genomsnitt var barnen 10,7 dagar på kollo.

Badbussen erbjöds alla barn och ungdomar år 4-9 i Farsta under veckorna 26 och 27. Bussarna hämtade barnen i stadsdelens bostadsområden och körde till Gålö havsbad alternativt Flatenbadet. Med på resorna fanns fritidsledare som ansvarade för barnen och de aktiviteter som bedrevs under dagarna. Ca 50 barn per vecka deltog. Förvaltningen har också i samarbete med fritidsklubbarna i Farsta genomfört två dagkollon under två veckor efter skolavslutningen med mellan 30 och 40 barn per dag. Ett har genomförts vid Kvarnsjön i Huddinge, ett vid Flatenbadet. Ledare för dagkolloverksamheterna var ordinarie personal i fritidsklubbarna.

Stadsdelsförvaltningen har dessutom i egen regi anordnat två kolloverksamheter för 22 respektive 13 ungdomar i åldern 14-16 år som är boende i stadsdelen.

Fritidsgårdar och parklek

Under våren beslutade nämnden om en ny ledningsorganisation för fritidsverksamheten vilket innebar att fritiden blev en gemensam enhet från och med hösten 2007.

Fritidsgården Hörnet i Gubbängen startade under hösten upp en öppen fritidsverksamhet för funktionshindrade tonåringar. Verksamheten har varit öppen en kväll varannan vecka och deltagarantalet har varit mellan 15 och 20 ungdomar vid varje tillfälle.

Parklekarna i Farsta har under året haft "historiska temaveckor" där den enskilda parklekens historia lyfts fram. Barnen har lekt lekar från förr och gamla foton från bostadsområdet och den enskilda parken har tagits fram och sammanställts till en lokal utställning.

Kultur och föreningsverksamhet

Kultur

Kulturinformation har meddelats externt via förvaltningens månadsblad "Kulturen i Farsta". De interna verksamheterna har genom sina utsedda kulturombud anordnat kulturaktiviteter inom förskola, skola, fritid, äldreomsorg samt funktionshinder inkl. socialpsykiatri. Det har bland annat bestått av teaterföreställningar, museibesök, dragspelskvällar, högläsning och cafékvällar. Barn och ungdomar har fått uppleva minst en professionell föreställning/utställning under året.

Biblioteken har under året fått kulturpengar av stadsdelsförvaltningen för barn och unga. För pengarna har biblioteken anordnat teater för de yngre barnen och skriververkstad för de äldre barnen.

6 juni firades på Farsta Gård. Det var ett lyckat arrangemang med artister och många besökare. Under sommaren har det varit åtta arrangemang med sång och musik på scenen Farsta Torg, en blandning av rock, jazz, opera, bluegrass. Kulturkommittén har bland annat genomfört programverksamhet på Farsta Gård.

Konsumentvägledning

Alla högstadiееlever i Farsta har erbjudits deltagande i ”Välj själv”, ett gemensamt projekt med stadsdelsförvaltningarna i Skarpnäck, Farsta, Enskede-Årsta-Vantör och Älvsjö, som syftar till att öka medvetenheten och engagemanget kring bland annat klimatfrågor, konsumtion och hållbar utveckling. Ungefär 450 elever och lärare från Farsta deltog under de dagar projektet genomfördes.

Genom besök, telefonsamtal, e-post och brevkontakter har allmänheten i Farsta fått hjälp med hanteringen av cirka 977 konsumentrelaterade problem och frågor av förvaltningens konsumentvägledare. 124 ärenden har avvisats på grund av annan lokal tillhörighet.

Stadsmiljöverksamhet

Under året har en parkplan upprättats för Farsta stadsdelsområde. Parkplanen innehåller en rad åtgärder som leder till utveckling av områdets rekreativsmöjligheter. Inför upprättandet av parkplanen hölls sex öppna möten för de som bor och verkar i Farsta. I enlighet med investeringsplanen för Farsta har strandpromenaden i Fagersjö byggts ut. Utbyggnaden medför att promenadstråket längs Magelungens norra strand utökats med ca 220m.

Investeringsplan Farsta stadsdelsområde

Investeringar i Farsta är utförda enligt verksamhetsplanen med undantag för Högdalstopparna. Stadsdelsnämnden erhöLL 2mnkr för insatser vid Högdalstopparna. Under året har projektering gjorts. Då projektering och utredning delvis varit komplicerade och tidskrävande har insatserna ej kunnat genomföras 2007. Stadsdelsnämnden har begärt att medlen för genomförande överförs till 2008.

Parkvägar i Larsboda och Hökarängen har byggts om på grund av att de varit i så dåligt skick att normala underhållsinsatser ej längre var möjligt. Projektet var ej med i verksamhetsplan för 2007. Beslut om projektet fattades vid stadsdelsnämndens sammanträde den 23 augusti 2007.

De investeringar som är utförda under året är renovering av en liten park vid Hovmästarvägen, utbyggnad av strandpromenad i Fagersjö och utveckling av Högdalstopparna. Dessutom genomfördes en ombyggnad av parkväg mellan fastigheterna Golfspelaren 1 och Polot 8 i Gubbängen. Inriktningsbeslut om ombyggnaden fattades av stadsdelsnämnden i samband med VP 2006. Projektet kunde inte genomföras 2006 då andra projekt blev dyrare än beräknat.

Flyktingmottagande

Inriktningen på introduktionen har under året varit att individen snarast möjligt ska bli självförsörjande och även i övrigt få möjligheter att etablera sig i samhället. Samarbete och samverkan med andra myndigheter och andra aktörer har bidragit till att ge en god planering och heldagsaktiviteter som leder till egen försörjning. Trots stor omflyttning och bostadsproblem bland flyktingarna har flyktingmottagningen nått en hög grad av

självförsörjning för de avslutade deltagarna. 42 % av deltagarna Farsta har blivit självförsörjande efter genomgången introduktion. Upplevd ohälsa medför att många deltagare inte ansett sig kunna delta i aktiviteter vilket inneburit att planeringar avbrutits och fördröjts. Samverkan med vårdgivare har dock lett till att deltagare har kunnat återgå till aktiviteter.

VALFRIHETEN SKA ÖKA

Måluppfyllelse

Förvaltningen har uppfyllt de mål som formulerats för att bidra till måluppfyllelsen av kommunfullmäktiges inriktningsmål.

Aktivitetsplaner

Aktivitetsplanen har genomförts som planerat med undantag för upphandling av driften av köket vid Farsta sjukhem, som istället genomförs under våren 2008. På grund av en organisationsöversyn senarelades den planerade konkurrensutsättningen av Edö äldreboende. Den planerade upphandlingen av Ängsö äldreboende genomförs inom ramen för den centrala upphandlingen av äldreboenden.

Avknoppning

Förvaltningen har informerat chefer och övrig personal om de möjligheter till avknoppning av verksamhet som finns. Förvaltningens kontaktperson för avknoppning har under året träffat personal från ungefär tio enheter för att informera och diskutera förutsättningar för avknoppning i dessa fall. I dagsläget har endast ett fåtal visat intresse för avknoppning.

SKOLA FÖR KUNSKAP

Måluppfyllelse

Förvaltningen har uppfyllt de mål som formulerats för att bidra till måluppfyllelsen av kommunfullmäktiges inriktningsmål.

Förskoleverksamhet

Barngruppernas storlek

	Antal avd. 2007	Antal barn inskrivna 31/12 07	Snitt per avdelning 2007	Antal avd. 2006	Antal barn inskrivna 31/12 06	Snitt per avdelning 2006	Snitt per avdelning 2005
Barn 1-3 år	49	635	12,96	38	475	12,5	13,0
Barn 3-5 år	7	118	16,86	46	692	15	16,5
Barn 1-5 år	49	822	16,78	19	279	14,7	16,9
Summa	105	1575	15,0	103	1446	14,0	15,2

Förändringen av avdelningskategorier har skett genom att efterfrågan på småbarnsplatser har varit stor under året.

Under 2007 har 2 nya förskoleavdelningar öppnats i Farsta. För att fylla behovet av nya förskoleplatser har förvaltningen samtidigt arbetat med flera alternativ – t.ex. inflyttning

i tomma skollokaler, mobila paviljonger och anmälan om behov av förskolelokaler i samband med nybyggnation. De avdelningar som öppnats under 2007 ligger i Sköndal och Centrala Farsta.

Barnomsorgsgarantin

Barnomsorgsgarantin har kunna hållas under året med hjälp av att förskolorna under årets sista månader har tagit in extra barn på de avdelningar där detta varit möjligt.

Förskollärare

Genomsnittligt hade 43 % av personalen på stadsdelens förskolor pedagogisk högskoleutbildning i jämförelse med tidigare redovisning har det skett en ökning med 10%. Under hösten bildades en arbetsgrupp med PA-konsult, förskolechefer och lärarförbundet där man tillsammans gör en översyn hur förvaltningen ska kunna rekrytera fler förskollärare och behålla de som redan är anställda. Arbetsgruppen har gått igenom och förtydligat mål och ansvarsbeskrivningar. En översyn av hur förskollärarnas planeringstid är förlagd vid de enskilda förskolorna har påbörjats samt även utarbetande av en kompetensutvecklingsplan.

Kvalitetsredovisningar förskola

Förskolans kvalitetsredovisning godkändes vid stadsdelsnämndens sammanträde 07-12-19.

Skola och skolbarnsomsorg

Stadsdelsförvaltningen gjorde i samarbete med SISAB och Utbildningsförvaltningen en översyn av Farsta stadsdels skollokalers nyttjandegrad. Utredningen visade att skolorna i Farsta hade en betydande överkapacitet i förhållande till elevantalsutvecklingen och att behovet av lokaleffektivisering var mycket stort. Lokaleffektiviseringsförslaget innebar att Kvickentorpsskolan skulle utvecklas från en 7-9 skola till en 4-9 skola. Förslaget innebar vidare att elever i årskurs 4-6 från Västbodaskolan och Hästhagsskolan erbjöds plats i Kvickentorpsskolan och att elever i årskurs F-3 från Västbodaskolan erbjöds plats i Hästhagsskolan som då blev en F-3 skola. Som ett resultat av detta föreslogs att Västbodaskolan skulle avvecklas. Fagersjöskolan återgick till att bli eget rektorsområde. Nämnden fattade beslut enligt utredningsförslaget våren 2007.

I stadsdelen finns nio fritidsklubbar och de har under hela 2007 drivits av förvaltningen på uppdrag av grundskolorna. Varje klubb har i snitt tagit emot 50-80 barn.

Gymnasiebehörighet

Nedan följer en sammanställning av andelen elever som lämnar grundskolan med behörighet till gymnasiet.

	2007	2006
Gubbängsskolan	91 %	94,5 %
Hökarängsskolan	80,8 %	90,2 %
Kvickenstorpsskolan	70,5 %	73,0 %

Den lägre procenten 2007 i Hökarängsskolan kan förklaras med att skolan under vårterminen 07 hade tillströmning av en ganska stor grupp ensamkommande flyktingbarn. Det kom även en del barn från andra länder en bit in på vårterminen

Skolk och mobbning

I projektet Ungas röst i Farsta ingick arbetet med stöd till mobbning och kamratstödjande verksamhet som ett delprojekt. Projektet slutfördes under 2006 men arbetet med att utbilda och rekrytera fler kamratstödjare har fortsatt under 2007 i de tre högstadieskolorna. Det finns nu i varje skola elever med spetskompetens. Dessa elever kan skolan ta hjälp av kring utveckling av ex. temadagar kring relationer, samlevnad, bemötande i skolan. Varje skola arbetar aktivt med att följa upp och åtgärda elevernas ogiltiga frånvaro.

HÖGRE KVALITET I OMSORGEN

Måluppfyllelse

Förvaltningen har uppfyllt de mål som formulerats för att bidra till måluppfyllelsen av kommunfullmäktiges inriktningsmål.

Äldreomsorg

Valfrihet

För att underlätta valet av utförare för dem som beviljats bistånd har biståndsenheten bjudit in samtliga utförare inom hemtjänst för att presentera sin verksamhet. Därigenom har handläggarna ökat sin kunskap om utförarna och kunnat ge en täckande information om det utbud som finns att tillgå.

Den enskildes inflytande över insatsen har ökat

Utifrån biståndsbeslutet tas stor hänsyn till den enskildes önskemål angående vilken dag och tid tjänsten ska utföras. All utförarpersonal har fått utbildning i ParaSoL och med detta har dokumentationen, kvaliteten och uppföljningen av genomförandeplanerna förbättrats. Genomförandeplaner utformas tillsammans med vårdtagare inom 15 dagar. Inom vård- och omsorgsboenden har enheterna rutiner för hur de ska tillvarata brukarnas synpunkter. För de äldre som inte så lätt kan framföra sina önskemål är anhöriga en viktig resurs. På Farsta sjukhem anordnas anhörigmöten regelbundet varje månad. Även på Postiljonens och Edös äldreboenden hålls anhörigträffar.

Kvalitetsgarantier för biståndsbedömningen

Förvaltningens biståndsenhet har utformat kvalitetsgarantier för verksamheten med tydliga åtaganden riktat mot brukarna. Garantierna innehåller även information om var man ska vända sig om man inte är nöjd med de insatser man beviljats och hur förvaltningen arbetar för att rätta till brister i verksamheten.

Värdighetsgaranti inom äldreomsorgen

Regeringen har beslutat att tillsätta en utredning för att ta fram förslag till en värdighetsgaranti för äldreomsorgen. Ett slutbetänkande ska lämnas senast den 31 mars 2008. Avsikten är bland annat att värdighetsgarantin ska öka tryggheten och förvissningen om att alla, oavsett kulturell eller etnisk bakgrund får den vård och omsorg de har behov av i rätt tid och att vården och omsorgen är av god kvalitet.

Förvaltningen har under året arbetat med att förstärka kedjan från biståndsbedömningens beslut till genomförandeplaner för den äldre. Vid de årliga verksamhetsuppföljningarna har fokus lagts på uppföljning av genomförandeplanerna och de äldres delaktighet samt vikten av ett värdigt bemötande.

Livskvalitet för personer inom boenden och hemtjänst

När de äldre flyttar in på ett vård- och omsorgsboende försvinner automatiskt många av de äldres normala dagliga aktiviteter. Sjukgymnaster och arbetsterapeuter har därför rutiner tillsammans med omvårdnadspersonalen för att stödja de boende att få ett så självständigt liv som möjligt och att de friska funktioner som finns kvar ska bevaras och användas. Exempel på aktiviteter som erbjuds på Farstas äldreboenden är korsord, baknings- och trädgårdsgrupp, bingo, promenad, uppmärksammandet av högtider, pubafton samt olika kultur- och årstidsbundna aktiviteter.

Inom hemtjänsten bedrivs också arbetet med ett rehabiliterande arbets- och synsätt. Vårdtagaren uppmuntras att delta i de vardagliga sysslorna för att bibehålla egna funktioner och därmed höja livskvaliteten. Personalen arbetar med att tillvarata de äldres levnadsberättelser vilket ger bättre möjligheter att tillvarata och stimulera den enskildes intressen och aktiviteter.

Servicehusens bevarande

Inom stadsdelen finns Farsta servicehus med 152 lägenheter. Servicehuset är mycket efterfrågat och fyller ett stort behov för de äldre. Målsättningen är att fortsätta driva detta så länge behovet kvarstår.

Tydligare ledningsstruktur och ökad kvalitet på vård- och omsorgsboendena

Förvaltningen har under hösten sett över organisationen på de båda äldreboendena Postiljonen och Edö, inklusive servicehus, i syfte att förbättra ledningsstruktur, fokusera på kvalitetsfrågor och att förbereda boendena inför kommande kundvalssystem. Handlingsplaner fram till och med 2008 har upprättats vars mål är att förbättra den sociala omvårdnaden och hälso- och sjukvården för de boende samt att även förbättra arbetsmiljön för medarbetarna på enheterna.

Hemtjänsten utveckling för att möta det ökande behovet

Kvalificerade avlösare har utbildats och några enheter har startat grupper med spetskompetens i demens. All utbildad personal inom hemtjänsten har påbörjat grundläggande vårdbiträdesutbildning. Vid fortsatt rekrytering ska den personal som anställs minst ha vårdbiträdesutbildning.

Utöver detta satsar förvaltningen på en bred kompetensutveckling inom IT-området för hemtjänstpersonalen inom det digitala planeringsverktyget Permittio och Schemas.

Öppna dagverksamheter

För de äldre som bor kvar i hemmet har Farsta två öppna dagverksamheter i Fagersjö respektive i Svedmyra. Det framkommer vid brukarundersökning att deltagarna tycker att det har en stor betydelse att få komma hemifrån och att få nya kontakter. Vid dagverksamheten i Svedmyra är 57 % över 85 år och de flesta är kvinnor. Det stora flertalet anger att de går där för den sociala gemenskapen och är mycket nöjda med verksamheten.

Hur anhörigvårdare har upplevt det stöd de fått av stadsförvaltningen

Förvaltningen har under året bedrivit ett anhörigprojekt för att stödja och utveckla det arbete som utförs av anhörigvårdarna. De anhöriga har framfört att det är viktigt att få kunskap och information om var de kan vända sig för att få hjälp i olika situationer. Utifrån detta har ett antal informationsmöten ordnats. Exempel på detta är information om

bostadsanpassning, biståndshandläggarnas arbete och information om normalt åldrande och stroke av distriktsläkaren. Ett antal anhörigcirklar har anordnats tillsammans med Röda Korset. Deltagarna har uttryckt att det varit viktigt att träffa andra i samma situation. Även aktiviteter där anhörigvårdarna kunnat ta med den de vårdar har genomförts exempelvis adventsfika med musikunderhållning. Projektet kommer att pågå till slutet av 2008 och en utvärdering och slutrapport kommer att presenteras i samband med att projektet avslutas.

Samarbetet med landstinget

För att öka tryggheten för de äldre i Farsta samarbetar förvaltningen med landstinget. Under året har förvaltningen haft möten med primärvården för att hitta samarbetsformer. När det gäller slutenvården har förvaltningen under hösten 2007 bildat en arbetsgrupp tillsammans med Södra Stockholms Geriatriska Klinik samt med stadsdelarna Enskede-Årsta-Vantör, Skarpnäck och Södermalm. Syftet är att i första hand diskutera hur verksamheterna ska kunna leva upp till den samverkansöverenskommelsen som är tecknad mellan KSL och SLL angående in och utskrivning av patienter i slutenvård.

Vidare har vissa avdelningar på Dalens sjukhus infört så kallade koordinatörer, vilket innebär att en och samma sjuksköterska (koordinator) ansvarar för samtliga kontakter/vårdplaneringar med stadsdelsförvaltningen. Att en koordinator ansvarar för samtliga kontakter/vårdplaneringar underlättar samarbetet med stadsdelsförvaltningen, vilket i sin tur leder till en ökad samverkan kring de äldre.

Samarbete med frivilligorganisationerna

Förvaltningen har haft kontakter med ett antal frivilligorganisationer under året. SPF, PRO, Kyrkan, demensföreningen, Frivillig väntjänst och Röda Korset sitter i referensgrupper i förvaltningens kostprojekt och anhörigprojekt. Organisationerna är positiva till samarbete. Tillsammans med Röda Korset har förvaltningen haft anhörigcirklar och Röda Korset och kyrkan deltog också på Anhörigas dag som förvaltningen anordnade under året. Demensföreningen har haft föredrag och är intresserad av vidare samarbete med förvaltningen

Matens betydelse för den äldres hälsa och livskvaliteten.

Projektet "kost för äldre" är en utbildningssatsning som förvaltningen startat för att öka kunskaperna om kostens betydelse för de äldres välbefinnande. I utbildningen får vårdpersonalen kunskaper om kost och näringslära, måltidens betydelse, livsmedelshygien samt tandhälsans betydelse för kostförsörjning inom äldreomsorgen.

Individ- och familjeomsorg, inkl. socialpsykiatri

Hemlöshet motverkas och stödboenden utvecklas

Vuxna missbrukare

I Farstaområdet finns ca 200 hemlösa missbrukare som har kontakt med socialtjänsten. För att öka möjligheterna till ett mer stabilt boende utvecklas boendeformerna. Boende i "Farstasteget", förvaltningens boendeenhet inom Hotellhem, byggs ut till ett trappstegsboende. Projektmedel har beviljats till det boendeprojekt som redovisats tidigare. Förberedelserna för det kompletterande så kallade introduktionsboendet ("lågtröskelboendet") är till en del genomförda. Antalet lägenheter inom Hotellhem utökas från 16 till 28. För att ge ökade möjligheter till ett nästa steg har verksamheten med försöks- och träningslägenheter setts över. Syftet är att även denna verksamhet ska utökas.

För att motverka hemlösheten har det förebyggande arbetet mot vräkningar börjat utvecklas. Boendestöd ges i samverkan med andra insatser. Kontakter har tagits för ett tätare samarbete med hemtjänsten. Kontakter har tagits med hyresvärdarna inom allmännyttan för att kunna erbjuda stöd i ett tidigare skede, när risk för vräkning finns.

Socialpsykiatri

En stor andel av de personer med psykisk funktionsnedsättning som stadsdelen haft kontakt med har behov av boendeinsatser i en utvecklad boendekedja. Inom stadsdelen finns ett gruppboende med åtta lägenheter samt 12 lokalt samordnade träningslägenheter. Till detta tillkommer ett 30-tal tränings- och försökslägenheter spridda i stadsdelen. Därutöver har 45 personer under året haft sitt boende i HVB-hem (Hem för Vård eller boende), sjukhem och familjehem. Ca 25 % är intresserade av att flytta hem till stadsdelen. En hemflyttningsprocess påbörjades under året och de samlokaliserade träningslägenheterna har under hösten utökats och bildat ett stödboende med individuellt anpassat stöd även utanför kontorstid. Boendet har utvecklats i samråd med landstingets psykiatri.

De planerade fem nyproducerade lägenheterna på Ågesta Broväg för personer med psykisk funktionsnedsättning har försenats och blir inte klara förrän under 2008.

Nämnden har under 2005-2007 i samarbete med Psykiatrin Södra drivit en mellanvård för personer med permission från Lagen om Rättspsykiatrisk Vård (LRV).

Rörliga team

De två socialsekreterarna i det Rörliga Teamet har under året fortsatt sitt uppsökande arbete för att hänvisa hemlösa till socialpsykiatrin och vuxenheten för erbjudande om boende enligt tak-över-huvudet-garantin och mer långsiktigt stödande insatser. Teamet har även arbetat för att minska risken för vräkning. Teamet har haft kontakter med enskilda personer, hyresvärdar och kronofogdemyndigheten i 100 ärenden. Under året har en handlingsplan upprättats för att förebygga vräkningar och hindra att fler personer blir hemlösa.

Missbruk

Vuxenheten har under året haft kontakt med ca 300 personer med missbruksproblem, varav många har en komplex social problemsituation. Under 2007 har verksamheten inriktats på att utnyttja och utveckla lösningar på hemmaplan. Samarbetet mellan utredning och öppenvård har utvecklats med en gemensam metodutveckling vilket medfört en bättre möjlighet att matcha klienternas behov med de insatser som kan erbjudas. Förvaltningens eget behandlingsprogram i öppenvård den så kallade CRA-metoden, (Community Reinforcement Approach) har utnyttjats väl med fulla grupper. Genom samarbete med Enskede-Årsta-Vantörs verksamhet Pelaren har 12-stegsbehandling kunnat erbjudas. Diskussioner har förts för att utveckla sysselsättningen inom förvaltningens verksamhet Prova. Gullmarsplans beroendemottagning har varit en viktig del i stödet till missbrukare. Kvinnor med begynnande missbruk har hänvisats till beroendemottagningen och fått stöd där.

80% av de ungdomar som under året besökt Ungdomsmottagningen är flickor.

Två av de vanligaste orsakerna har varit oönskade graviditeter samt testning och behandling av könssjukdomar. Bakomliggande orsaker till att unga flickor utsätter sig för risken att bli gravid och att bli smittad är ofta en alltför hög alkoholkonsumtion, dålig självkänsla och problem i familjen. Personalen på Ungdomsmottagningen har arbetat

aktivt med att identifiera och motivera dessa flickor till fortsatt stödkontakt hos kurator för att kunna ta reda på orsakerna och få hjälp att kunna förändra sitt beteende.

I skolorna har information getts till ungdomar om Humlans verksamhet för barn till missbrukare. I informationen beskrivs också alkoholens konsekvenser både för den enskilde individen och för familjen som helhet.

Förebyggande och tidiga insatser för barn och ungdom

Resultat som Farsta har uppnått enligt åtagandena i Farstas lokala STAN-plan (Stockholms stads Tobaks- Alkohol- och Narkotikapolitiska program).

Förvaltningen har en hög ambitionsnivå vid tillsyn över försäljningsställen av folköl och tobak. Från 2005 till 2007 genomfördes 623 besök i butikerna i form av tillsyn, folköls- och tobaksstudier samt kontrollinköp. Varav 242 besök under 2007.

Vid den senaste tobaksstudien i oktober 2007 sålde endast en butik av 51 möjliga cigaretter till ungdomen utan att förvissa sig om tonåringens ålder genom att begära legitimation. Vid folkölsstudien i november 2007 besöktes samtliga 30 butiker som säljer folköl och ingen sålde öl till ungdomarna.

Under parollen ”Det här gäller nog inte dig!” delades flygblad ut utanför systembolaget med information om att åldersgränser inte skyddar ungdomar från alkoholskador om inte vuxna är beredda att följa lagen. Kampanjen genomfördes inför Valborg och höstlovet av personal från stadsdelen, politiker och frivilliga.

Det evidensbaserade föräldraprogrammet Örebro PreventionsProgram (ÖPP) tillämpas nu i alla kommunala grundskolor med år 7-9 i Farsta. Kurser i ÖPP för skolpersonal erbjuds flera gånger/år. Om de förväntade resultaten kommer att infrias, d.v.s. att berusningsdrickandet i år 9 halveras och att andra normbrytande beteenden hos ungdomar minskar, kommer vi att kunna utläsa i Stockholmsenkäten (f.d. drogvaneundersökningen) som genomförs i mars 2008.

Fältassistenter har samarbetat mycket med polisen och program Supporter när det gäller fotbollsfirmer och med det uppsökande arbetet genom Nätverk Söderort. Fältassistenter har tillsammans med fritidsledare stöttat föräldrar att starta föräldravandringar i Hökarängen och Gubbängen. På dagtid sker det uppsökande ungdomsarbetet mestadels i och kring högstadieskolorna och Farsta gymnasium samt på ungdomssajten ”Playahead”.

Sysselsättning för personer med psykisk funktionsnedsättning

I mars 2007 flyttades Emmaverksamheterna till Tallkrogens Hus. Lokalerna Emmakuggen och Emma café avvecklades och Emma IT startades. Sedan tidigare finns arbetsverksamheterna Edöstrands restaurang och livs samt Farsta hunddagis. Under våren var deltagarantalet lägre än väntat men efterfrågan har ökat under hösten. Två deltagare har gått vidare i lönebidragsanställning under 2007. På Emma träfflokal har verksamheten med studiecirkel utökats. Studiecirkelarna har utformats efter deltagarnas intresse och önskemål. Exempel på innehåll i cirkelarna är datakunskap, dans och engelska. Träfflokalen har haft kontakt med ca 200 personer varav ca 30 personer har deltagit i studiecirkel.

Stöd o service till personer med funktionsnedsättning

Valfrihet

Vid ansökan om bistånd har den enskilde getts möjlighet att vara delaktig i valet av utförare. För insatser enligt socialtjänstlagen har utförare kunnat väljas för ledsagning, avlösning och hemtjänst enligt kundvalsmodellen. För insatser enligt LSS har utförare kunnat väljas för ledsagning, kontaktperson, avlösarservice, korttidsvistelse, korttidsstillsyn, bostad med särskild service och daglig sysselsättning samt för personlig assistans och hemtjänst i assistansliknande form. Den enskilde informeras om utförare som är inriktade på den enskildes behov och därefter görs besök på olika verksamheter tills den enskilde är nöjd och väljer en utförare.

Utöver möjlighet att välja utförare för beviljade insatser har också gruppboenden, daglig sysselsättning och boendestöd arbetat med sina rutiner för att den enskilde ska kunna påverka hur och när insatsen ges. Ett stöd i detta har varit genomförandeplaner enligt det databaserade dokumentationssystemet ParaSoL som införts på enheterna under året. Utförarna har försett biståndshandläggarna med informationsmaterial vilket förmedlats till brukarna för att underlätta deras val.

Under hösten genomfördes en brukarenkät till ett slumpmässigt antal personer med funktionsnedsättning som har beviljade insatser för att ta reda på i vilken grad personerna uppfattat att de fått vara delaktiga i val av utförare. Resultatet visar att 48 % anser att de varit med och valt utförare. Det framkommer av undersökningen att många upplever att de inte aktivt har valt utförare när de valt en kommunal utförare.

Inför 2007 lades boendestödsinsatsen för personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar ned. Istället erbjöds hemtjänst alternativt hemtjänst i assistansliknande form beroende på det individuella behovet i syfte att utöka valmöjligheterna av utförare för den enskilde. Efter klagomål från brukare ändrades detta under året och valmöjligheten för denna grupp att även få insatser i form av boendestöd är återinfört.

För att möta efterfrågan startade under hösten den dagliga sysselsättningen en särskild autismavdelningen, där vid årsskiftet 5 deltagare var inskrivna.

Kvalitet och Inflytande

I syfte med den skapa en sammanhållen organisation med beställare och utförare inom samma avdelning, att underlätta en helhetssyn på verksamheten samt möjliggöra en långtgående samordning av befintliga resurser inrättades under våren 2007 en egen avdelning för omsorg om funktionshindrade inklusive socialpsykiatri

Alla som får insatser enligt LSS har erbjudits att få en individuell plan upprättad, totalt 258 stycken. Av dom som erbjudits tackade 82 nej och 13 ja.

Under hösten har LSS-verksamheterna påbörjat arbete med att ta fram olika former av för målgruppen anpassade brukarundersökningar efter förbättringsförslag från det lokala handikapprådet.

Under året infördes dokumentationssystemet ParaSoL på alla utförarenheter. Alla medarbetare utbildades i datasystemet och vid årets slut dokumenterar alla nu i ParaSoL, förutom de personliga assistenterna där lokalfrågan ännu ej är löst. ParaSoL innebär att genomförandeplaner tas fram tillsammans med brukaren och eventuellt närstående eller god man och följs upp på bestämda datum.

Under året har gjorts en omstrukturering av den dagliga sysselsättningen för att utnyttja resurserna på bättre sätt och att på sikt utveckla möjligheterna att till att finna arbetsplatspraktik/arbetsliknande sysselsättning som svarar mot individernas förmåga. Under hösten har en kontors- och servicegrupp inrättats i förvaltningshuset på Lingvägen. Sammanlagt har åtta personer under året haft sådan arbetspraktik.

Kvalitetsgarantier för biståndsbedömning

Kvalitetsgarantier för myndighetsutövning har införts om beslut inom viss tidsram, erbjudande om individuella planer och årlig uppföljning av insatsen. För att garantera att beviljade insatser utförs har biståndsenheten systematiska rutiner för att följa upp nya insatser inom tre månader och övriga beviljade insatser minst en gång per år.

EN TRYGG OCH SNYGG STAD

Måluppfyllelse

Förvaltningen har uppfyllt de mål som formulerats för att bidra till måluppfyllelsen av kommunfullmäktiges inriktningsmål.

Ren, snygg och trygg utemiljö

För att öka tryggeten i området har cirka 1500 kvm siktskymmande buskage rivits och ersatts med gräs. Utöver detta har slyröjning utförts på platser där sikten varit dålig. I samband med utveckling av högdalstopparna planeras det för belysning på nya vägsträckor.

Renhållning och städverksamhet

Under året har en ny upphandling avseende renhållning och skötsel av parker genomförts. Enligt det nya avtalet ska städning av parkerna skötas med högre frekvens än tidigare. Avtalet innehåller dessutom en rad förtydliganden samt att helgstädning sommartid har införts på våra badplatser. Övriga driftinsatser, såsom gräsklippning och ogrärensning, i parkerna har ökat med ca 50 %.

Klottersanering

Under året har merparten av stadsdelens ansvar för klottersanering överförs till trafikkontoret. Under tiden januari-april sköttes saneringen av stadsdelen med hjälp av stadsdelens saneringsentreprenör. Från och med maj anmäls klotter till trafikkontoret. Förvaltningen har påbörjat arbetet med att upprätta en rutin för hur stadsdelens anställda ska göra då de upptäcker klotter och skadegörelse.

Insatser för ett tryggare stadsdelsområde

Kvinnofrid

Kvinnofrid ingår som en del i Farsta BRÅ:s (brottsförebyggande råd) uppdrag. Miss-handlade kvinnor som under året har vänt sig till individ- och familjeomsorgen har fått stöd enligt Farstas handlingsplan för kvinnofrid. En mer djupgående förankring av planen ute i enheterna har påbörjats. Diskussioner har förts om hur stödet till utsatta kvinnor och särskilt de kvinnliga missbrukare, som lever i våldsrelationer, kan utvecklas.

Brottsförebyggande insatser

Farsta BRÅ har sammanträtt vid fyra tillfällen under 2007. Samverkansgruppen BRÅ Ungdom har träffats fyra gånger under året för gemensamma ungdomsfrågor för Farsta.

I slutet av året startades projektet "Viktigt att vittna". Förvaltningen driver projektet i samverkan med polis, åklagare och grundskolan. I november genomfördes en halvdags konferens på Farsta gård tillsammans med ungdomsarbetare i Enskede-Årsta-Vantör. Inbjudna föreläsare var projektledarna för "Viktigt att Vittna" i Eskilstuna.

Trygghetsvandringar utifrån ett ungdomsperspektiv genomfördes på kvällstid med personal och ungdomar på fritidsgårdarna. Dessa sammanställdes av brottskoordinatören och redovisades för Farsta BRÅ.

Grannstöds medlemmar arbetar bland annat med så kallade dagvandringar för att förebygga brott, de är sponsrade av Folksam med bil och täcker området Farsta och Vantör. De kartlägger också klotter och har tagit fram en klotterrapport för områdena.

Miljöfrågor

Miljöbilar

Förvaltningen har av totalt 14 bilar två biogasbilar, en hybridbil och fyra etanoldrivna bilar. De gällande bilavtalen har inneburit att det under året inte varit möjligt att ersätta förvaltningens bensindrivna bilar med så kallade miljöbilar.

Medarbetarna

Sjukfrånvaro

Sjukfrånvaron uppgår till 9,7 % vilket i stort sätt är en oförändrad nivå i jämförelse med 2006. Trots detta visar de flesta yrkesgrupper en minskad sjukfrånvaro. Att sjukfrånvaron inte procentuellt minskar beror på att skolorna, som hade en låg sjukfrånvaro, från halvårsskiftet inte är med i statistiken.

Ett hälsoprojekt har påbörjats inom förskola och fritid. Insatser har genomförts på både organisations- grupp och individnivå. Arbetet inleddes med fokusgrupper, där ett antal medarbetare och chefer inom förskole- och fritidsverksamheten deltog. Syftet med fokusgrupperna är att samla information kring hur medarbetarna i organisationen ser på vad som driver hälsa, lust och engagemang i arbetet samt hur man kan påverka dessa drivkrafter. Resultatet av fokusgrupperna ligger till grund för ett åtgärdsförslag och en handlingsplan kring såväl förebyggande insatser som direkta hälsoinsatser. En annan del i projektet är genomföra utbildning och träning för ansvariga chefer i arbetssätt som är hälsofrämjande. I projektet ingår även en individuell genomgång sjukskrivna av medarbetare för att utarbeta handlingsplaner. Dessutom ska projektet ge förslag till riktlinjer för styrning och uppföljning för att säkerställa ett förebyggande hälsoarbete.

Medarbetare som har återkommande korttidssjukfrånvaro har genomgått hälsosamtal på företagshälsovården. Syftet med insatsen är att förebygga att ohälsa uppstår och att uppmärksamma hälsoproblem i ett tidigt skede innan korttidssjukfrånvaron riskerar att övergå i långtidssjukskrivning. Hälsosamtalen har lett till ett antal individuella åtgärder.

Som ett led i att upprätthålla en god hälsa och förebygga sjukfrånvaro har arbetet fortsatt för att kunna ge medarbetarna möjlighet att utöva friskvård på betald arbetstid. I stadsdelens eget friskvårdsprogram har medarbetarna under året erbjudits ett antal kostnadsfria aktiviteter till exempel gymnastik, tillgång till träningslokaler och badminton. Genom medlemskap i STAR erbjuds medarbetarna ett stort utbud av aktiviteter till

ett subventionerat pris. Dessutom finns möjligheten att köpa träningskort till reducerat pris.

Förvaltningen har arbetat med det systematiska arbetsmiljöarbetet genom skyddsronder och uppföljningar. En arbetsmiljöutbildning har genomförts för enhetschefer och skyddsombud/arbetsplatsombud.

Förvaltningen har på börjat ett arbete med att utveckla och samordna insatserna för chefs- och ledarutveckling. Chefsforum har startat som en mötesplats för information från förvaltningsledningen och ett forum där enhetscheferna kan diskutera och utbyta erfarenheter. Cheferna är indelade i grupper och kommer att arbeta med olika teman som ledarskap och hälsa. Under hösten påbörjades diskussionerna om ett ledarutvecklingsprogram för enhetschefer. Ledarutvecklingsprogrammet kommer att fokusera på det personliga ledarskapet där det bland annat ingår kommunikation, bemötande och ett coachande ledarskap.

Diskriminering

Det har inte förekommit något diskrimineringsärende under året.

Övertalighet

Den befarade övertaligheten i samband med att administrationen minskade kunde lösas genom intern rörlighet och genom att cirka 25 medarbetare fick särskild ålderspension.

Jämställdhets- och mångfaldsplan

Flera olika projekt har påbörjats och pågår fortfarande inom förvaltningen. I dessa ingår jämställdhets- och mångfaldsperspektivet som en naturlig del.

En förskola i Sköndal har arbetat med attityder och värdegrundsfrågor sedan 2003. Arbetet har fortsatt och även övriga förskolor i Sköndal har anslutit till projektet. I arbetet finns jämställdhet med som en punkt. Med läroplanen som grund har man tagit fram egna jämställdhetsmål samt delmål och handlingsplaner som beskriver hur arbetet med jämställdhet ska utvecklas bland annat genom föreläsningar för personal- och föräldragrupper, workshops samt handledning av genusvetare.

De flesta av stadsdelens arbetsplatser är kvinnodominerade. Inom avdelningen för omsorg av personer med funktionsnedsättning, Lingberga gruppboende och Boendestödet, har initiativ tagits till att bilda nätverk där manliga medarbetare träffas i syfte att resonera om hur det är att vara man och arbeta på en kvinnodominerad arbetsplats. Samma enheter har också målmedvetet arbetat för att få en jämn könsfördelning.

Övrigt

Ej verkställda beslut och domar

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning inkl socialpsykiatri

Två beslut enligt SoL och 21 enligt LSS var vid årets slut ej verkställda. SoL-besluten avsåg hemtjänstinsatser. I ett av fallen var orsaken att klienten valde att själv avstå insatsen. I ett fall att personen vistades utomlands. De ej verkställda LSS-besluten avsåg främst kontaktpersoner. I slutet av året sattes extraresurser in för att få en snabbare rekrytering av kontaktpersoner. Inom verksamhetsområdet har nämnden fått 34 överklaganden som hänvisats till länsrätt/kammarrätt. Av dessa har vid årets slut inkommit 21

domar, varav två gått nämnden emot. Dessa båda domar som avsåg sjukhem respektive korttidsfamilj är båda verkställda.

Individ- och familjeomsorg

Inom individ- och familjeomsorgen har samtliga beslut och domar 2007 verkställts. Antalet domar efter besvär till länsrätt och kammarrätt har ökat något. Överklaganden och domar mot nämndens beslut är som tidigare flest när det gäller försörjningsstöd. Under 2007 har antalet överklaganden som avser försörjningsstöd minskat från 208 till 204, samtidigt som antalet domar som gått emot nämnden, minskat från 49 till 18.

Äldreomsorg

Inom äldreomsorgen har förvaltningen rapporterat två icke verkställda beslut under året till länsstyrelsen och kommunstyrelsen. Vad det gäller det ena beslutet har det inte kunnat genomföras eftersom den enskilde önskar ett boende med lång kö. Andra boenden har erbjudits men inte accepterats. Det andra beslutet rör en person som bor en längre bit utanför Stockholm och som beviljats äldreboende i Farsta. Anhöriga vill i dagsläget inte flytta den enskilde från sitt nuvarande boende.

Tillgänglighet

För att förbättra bemötandet och möjliggöra delaktighet och jämlikhet för personer med funktionsnedsättning har medarbetarna på gruppboendena kompetensutvecklats i att arbeta med att stärka självkänslan hos de boende samt att förbättra kommunikation mellan hyresgäster och personal. Man har även arbetat med att förbättra kontakt med anhöriga och gode män för att ta tillvara deras synpunkter på ett bättre sätt. Boendestödet och Lingberga gruppboende inom socialpsykiatrin har arbetat aktivt med kommunikation och delaktighet. Detta har sedan följts upp med en enkät till brukarna. Enkäten, som hade en hög svarsfrekvens, 78%, visar att de flesta av brukarna anser att de har stor möjlighet att påverka insatserna.

Ombyggnaden av parkvägen i Gubbängen och strandpromenaden i Fagersjö har upprustats i syfte att öka tillgängligheten. Några av förvaltningens lekparker har försetts med lekutrustning anpassade för barn med funktionsnedsättning.

EKONOMISK HUSHÅLLNING OCH SÄNKT SKATT

Måluppfyllelse

Förvaltningen har uppfyllt de mål som formulerats för att bidra till måluppfyllelsen av kommunfullmäktiges inriktningsmål.

Nämndens mål att verksamheten ska rymmas inom tilldelad budget och resurserna ska användas effektivt anses uppfyllt.

Ekonomiskt utfall i sammanfattning

Justerad budget 2007

Farsta stadsdelsnämnd har totalt haft en nettobudget om 1 230,0 miljoner kronor för år 2007. I beloppet ingår tilläggsanslag och prestationsförändringar med 23,5 miljoner kronor som kommunstyrelsen tillstyrkt under året. Utöver detta har nämnden anmält

omslutningsförändringar om 105,5 miljoner kronor. Dessutom har nämnden haft en investeringsbudget om 4,4 miljoner kronor.

Tilläggsanslagen avser följande:

Rörliga team	0,9
Extra medel för flyktingmottagande	1,3
Statsbidrag socialpsykiatri	0,9
HIV-förebyggande inatser	0,1

Stimulansbidrag för utbyggnad

Strandlidens gruppbostad	0,5
Lågtröskelboende för hemlösa	0,6
Förskola Brattforsgatan 9	0,9

Budgetutfall per verksamhetsområde

Verksamhet	Just budget 2007		Utfall 2007		Avvikelse	Avvikelse 2006
	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter	Netto	Netto
Mnkr						
Anslag 1 för nämndens verksamhet						
Nämnd och administration	49,2	-0,7	43,4	-1,0	6,1	6,8
Individ och familj	119,3	-9,6	125,9	-14,8	-1,4	-9,5
Stadsmiljö	17,0	-5,7	16,4	-5,7	0,6	-1,9
Förskola	203,0	-18,4	186,6	-15,0	13,0	12,9
Skolbarnsomsorg	28,0	-4,8	25,2	-8,5	6,5	9,9
Grundskola	135,5	-2,0	150,9	-6,5	-10,9	-15,0
Särskola	7,9	0,0	8,7	-0,2	-0,6	0,1
Flyktingmottagande	8,6	0,0	8,8	-0,1	-0,1	1,9
Äldreomsorg	510,2	-73,9	522,9	-77,0	-9,6	-15,2
Stöd och service åt personer med funktionsnedsättning	150,3	-19,3	158,2	-22,0	-5,2	9,1
Fritid och kultur	27,1	-1,8	28,6	-1,7	-1,6	-1,3
Summa anslag 1	1 256,1	-136,2	1 275,6	-152,5	-3,2	-2,2
Anslag 2						
Ekonomiskt bistånd	102,5	-2,2	99,2	-2,8	3,9	3,5
Arbetsmarknadsåtgärder	15,8	-6,0	23,3	-13,3	-0,2	0,8
Summa anslag 2	118,3	-8,2	122,5	-16,1	3,7	4,3
Totalt	1 374,4	-144,4	1 398,1	-168,6	0,5	2,1
Förändring av resultatfond					3,9	
Totalt inkl resultatfond					4,4	
Investeringar	4,4		2,7		1,7	

Bokslutet för nämndens verksamhet (anslag 1) visar ett överskott på 0,7 mnkr efter förändring av resultatfonden. Vid ingången till 2007 var nämndens förbrukningstakt ca 6 mnkr högre än budget. De åtgärder som vidtogs under 2007 har inneburit att verksamheten totalt är i balans. Stora variationer återfinns dock mellan de olika verksamhetsområdena. Äldreomsorgen har minskat underskottet med ca 6 mnkr. Minskningen har skett successivt under året varför helårseffekten inför 2008 är större. Den förändring som visas inom stöd och service åt personer med funktionsnedsättning beror till största del på att utnyttjade stimulansbidrag gav ett överskott 2006. Det förbättrade utfallet inom individ- och familjeomsorgen beror dels på översyn av placeringskostnader men också på att nämnden nu får kompensation för kostnaden för ensamkommande flyktingbarn.

Inom ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadsåtgärder visar bokslutet ett överskott på 3,7 mnkr. Detta beror i huvudsak på ett effektivt arbete att få fler personer till egen försörjning i kombination med gynnsamt konjunkturläge.

Ytterligare kommentarer återfinns under respektive verksamhetsområde

Tertialrapporter 2007

Jämförelse prognoser – utfall

Mnkr	Bokslut	T 2	T 1
Anslag 1	1 123,1	1 127,6	1 128,1
Anslag 2	106,4	109,1	110,1

Differensen mellan prognoserna och bokslutet är ca 0,5 % vilket får anses som rimligt. Differensen inom anslag 1 beror till stora delar på att kommunfullmäktige under hösten beslutade att återföra statsbidraget för ensamkommande flyktingbarn till de stadsdelsnämnder som haft kostnaden samt på att medel för oförutsedda utgifter inte togs i anspråk fullt ut.

Differensen inom anslag 2 beror på en allt för försiktig bedömning av kostnadsutvecklingen i början av året.

Ombudgetering

Nämnden har erhållit 0,6 mnkr för lågtröskelboende för hemlösa. De planerade åtgärderna har försenats varför nämnden hemställer att dessa medel ombudgeteras till 2008

De planerade investeringarna vid Högdalstopparna har försenats vaför 1,5 mnkr av nämndens investeringsbudget överförs till 2008.

Jämförelse av kostnader och intäkter med föregående år

Skolans övergång till utbildningsnämnden 1 juli innebar att nämndens nettokostnad minskat med 171 mnkr. Tillsammans med övriga förändringar har nämndens nettokostnad minskat med 164 mnkr. I tabellen nedan jämförs kostnader exkl skolan.

	2006	2007
Bidrag och ersättningar	-38	-40
Försäljning	-76	-38
Taxor och avgifter	-23	-27
Övriga externa intäkter	-48	-48
Summa intäkter	-186	-153
Lokalkostnader	73	77
Personalkostnader	599	616
Socialbidrag/försörjningsstöd	90	80
Övriga externa kostnader	477	439
Summa kostnader	1 239	1 213
Nettokostnad	1 053	1 060

Intäkterna har minskat med 33 mnkr. Av detta beror 25 mnkr på intäkter för stadsdelsförnyelseprojekt 2006. Resterande minskning beror främst på minskad försäljning av platser inom äldreomsorg till andra nämnder.

Kostnaderna har minskat med 26 mnkr. Med hänsyn taget för projekt inom stadsdelsförnyelse på 25 mnkr och att vinterväghållningen överförs till trafikkontoret är verksamhetens kostnadsminskning ca 12 mnkr. Framför allt är det försörjningsstöd och minskat köp av externa platser inom äldreomsorg som minskar. Personalkostnaderna har ökat med 17 mnkr vilket beror på nystartade verksamheter inom förskola och äldreomsorg samt på löneökningar.

Balansräkningen

Mark, byggnader och tekniska anläggningar	17 771	19 880
Kundfordringar	34 883	15 894
Diverse kortfristiga fordringar	-3 301	136
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	32 631	23 326
Kassa och bank	850	850
Summa Tillgångar	82 834	60 086
Eget kapital	6 554	39 435
Kortfristiga skulder till kreditinstitut o kunder	-770	-470
Leverantörsskulder	-59 988	-61 111
Övriga kortfristiga skulder	1 493	0
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	-30 123	-37 940
Summa skulder och eget kapital	-82 834	-60 086

Den främsta förändringen mellan åren är att 25 mnkr avseende intäkter för stadsdelsförnyelseprojekt som genomfördes 2006 utbetalades 2007 och därmed togs upp som en fordran i bokslutet. I övrigt beror skillnaden på att skolorna överförs till utbildningsnämnden.

Nyckeltal

Stadens gemensamma basnyckeltal för jämförelse av olika verksamheter har blivit något fördröjda. Befintliga nyckeltal billägs detta ärende. Kommentarer och analyser kommer i särskilt ärende.

Nämnd och gemensam administration

Verksamhet Mnkr	Just budget 2007		Utfall 2007		Avvikelse Netto	Avvikelse 2006
	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter		
Nämnd och ledning	14,9		9,6		5,3	4,0
Kansli o personal	14,6	-0,7	13,8	-0,5	0,6	0,0
Ekonomi, lokaler och IT	19,7		20,0	-0,5	0,2	2,8
Summa	49,2	-0,7	43,4	-1,0	6,1	6,8
<i>Avvikelse i %</i>					<i>12,6%</i>	<i>13,2%</i>

Utfall jämfört med budget

Överskottet på 6,1 mnkr beror till stora delar på att medel för oförutsedda utgifter inte behövts utnyttjas fullt ut. Vidare har översynen av administrationen som gjordes under våren i kombination med vakanser lett till minskade kostnader.

Kostnads- och intäktsutveckling*Jämförelse prognoser – utfall*

Mnkr	Bokslut	T 2	T 1
Netto	6,1	1,3	0,0

Differensen mellan bokslut och prognoser beror på osäkerhet om förbrukningen av medel för oförutsedda utgifter.

Stadsmiljö

Verksamhet Mnkr	Just budget 2007		Utfall 2007		Avvikelse Netto	Avvikelse 2006
	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter		
Parkskötsel	6,0		5,6	-0,1	0,5	-0,8
Gatuskötsel	8,6	-5,7	8,4	-5,5	0,0	-1,3
Miljö	0,0		0,2		-0,2	0,1
Administration	0,7		0,7	-0,1	0,1	0,0
Räntor o avskrivningar	1,7		1,5		0,2	0,1
Summa	17,0	-5,7	16,4	-5,7	0,6	-1,9
<i>Avvikelse i %</i>					5,3%	-4,5%

Utfall jämfört med budget

Verksamheten visar ett överskott på 0,6 mnkr vilket beror på att räntor och avskrivningar inte blivit lägre än beräknat. Det beror på att vissa investeringsobjekt aktiverats senare än beräknat.

Kostnads- och intäktsutveckling

Kostnaderna har minskat med ca 11 mnkr vilket i huvudsak beror på att vinterväghållningen överförs till trafikkontoret

Jämförelse prognoser – utfall

Mnkr	Bokslut	T 2	T 1
Netto	0,6	0,0	0,0

Differensen mellan bokslut och prognoser beror på en försiktig bedömning av kostnaden för återstående projekt.

Individ och familjeomsorg

Verksamhet Mnkr	Just budget 2007		Utfall 2007		Avvikelse Netto	Avvikelse 2006
	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter		
Gem. kostnader, lokaler	2,9	0,0	1,2	-0,1	1,8	0,2
Barn och ungdom	50,3	-3,1	52,8	-6,2	0,6	-4,9
Vuxeninsatser	26,4	-1,8	28,5	-3,3	-0,6	-3,5
Socialpsykiatri	39,7	-4,7	43,4	-5,2	-3,2	-1,3
Summa	119,3	-9,6	125,9	-14,8	-1,4	-9,5
<i>Avvikelse i %</i>					-1,28%	-8,9%

Utfall jämfört med budget*Barn och unga*

Verksamheten redovisar överskott på 0,6 mnkr. Överskottet beror delvis på det pågående arbetet med att utveckla metoder som både är kostnadseffektiva och ger förbättrat resultat av insatsen. Vidare har kommunfullmäktige under hösten beslutat att det stats-

bidrag som utgår för ensamkommande flyktingbarn ska överföras i sin helhet till nämnder som haft kostnaden.

Vuxna

Verksamheten för vuxeninsatser redovisar ett underskott på 0,6 mnkr, vilket är en minskning av underskottet i förhållande till bokslutet 2006 med 2,9 mnkr. Enheten har arbetat med alternativa insatser för att undvika kostsamma institutionsplaceringar som dessutom sällan ger förväntat resultat. Vidare har genomförts insatser för att minska bostadslösheten vilket ofta hänger ihop med missbruk. Det pågår ett samarbete med stiftelsen Hotellhem för att skapa fler stödboendeformer. Ett samarbete med hyresvärdarna pågår för att till skapa fler försöks- och träningslägenheter samt för att minska antalet vräkningar vilket har givit effekter i form av minskade kostnader.

Socialpsykiatri

Verksamheten redovisar ett underskott på 3,2 mkr. Budgetunderskottet beror på HVB-kostnader som är en tillfällig boendeform samt på att externa stöd- och sysselsättningsinsatser köpts samtidigt som den egna utförarsidan inte haft tillräckligt hög nyttjandegrad och därmed gått med underskott.

Kostnads- och intäktsutveckling

Intäkterna har ökat med 4,9 mnkr vilket beror på ökade intäkter från Migrationsverket för ensamkommande flyktingbarn. Kostnaderna har minskat med 0,1 mnkr, vilket främst beror minskat antal placeringar inom barn och unga och vuxeninsatser.

Jämförelse prognoser – utfall

Mnkr	Bokslut	T 2	T 1
Individ- och familj	1,8	-2,0	-2,7
Socialpsykiatri	-3,2	-2,9	-3,2
Netto	-1,4	-4,9	-5,9

Prognoserna stämmer väl överens med utfallet i bokslutet, med undantag av det förbättrade resultatet inom barn och unga på grund av tidigare nämnda ersättningsregler för ensamkommande flyktingbarn.

Utförarenheternas resultat (socialpsykiatri)

(tkr)	Brutto- budget	Nettoavvikelse 2007	Resultat i % av omslutning
Emma	2 400	-148	-6,2
Emma it	636	26	4,1
Hunddagis	1 468	-190	-12,9
Personligt ombud	529	-48	-9,1
Edö restaurang	414	106	25,6
Lingberga	3 665	42	1,1
Boendestöd	4 966	-159	-3,2
Summa	14 078	-371	-2,6

Enheternas åtgärder för budget i balans

En översyn har gjorts över alla HVB-placeringar och uppstart av ett stödboende i stadsdelen i syfte att på sikt minska antalet HVB-placeringar och kunna erbjuda individuellt

anpassat och mer kostnadseffektivt boende på hemmaplan. Delegationen för beslut av HVB under hösten lyftes till avdelningschef. Åtgärderna beräknas ge effekt först under 2008.

Flyktingmottagande

Verksamhet Mnkr	Just budget 2007		Utfall 2007		Avvikelse Netto	Avvikelse 2006
	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter		
Handläggning	2,4	0,0	2,4	0,0	0,0	0,1
Introduktionsersättn.	6,2	0,0	6,4	-0,1	-0,1	1,8
Summa	8,6	0,0	8,8	-0,1	-0,1	1,9
<i>Avvikelse i %</i>					-1,16%	22,6%

Utfall jämfört med budget

Verksamheten för flyktingmottagande visar ett underskott på 0,1 mnkr.

Kostnads- och intäktsutveckling

Kostnaderna har ökat med 2,2 mnkr, beroende på ett ökat antal flyktingar.

Jämförelse prognoser – utfall

Mnkr	Bokslut	T 2	T 1
Netto	-0,1	0,0	-2,1

Ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadsåtgärder

Verksamhet Mnkr	Just budget 2007		Utfall 2007		Avvikelse Netto	Avvikelse 2006
	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter		
Ekonomiskt bistånd	84,8	-2,2	81,0	-2,6	4,2	3,4
Handläggning	17,7	0,0	18,2	-0,2	-0,3	0,1
Arbetsmarknadsåtgärder	15,8	-6,0	23,3	-13,3	-0,2	0,8
Summa	118,3	-8,2	122,5	-16,1	3,7	4,3
<i>Avvikelse i %</i>					3,36%	3,7%

Utfall jämfört med budget

Verksamheten visar ett överskott på 3,7 mnkr. Överskottet beror på en kombination av insatser för att få fler personer till egen försörjning kombination med gynnsamt konjunkturläge.

Kostnads- och intäktsutveckling

Kostnaderna har minskat med 19,1 mnkr och intäkterna har minskat med 12,3 mnkr inom verksamhetsområdet. Denna skillnad beror på minskat antal hushåll som erhållit försörjningsstöd, projektmedel från kompetensfonden 2006, färre OSA-anställda, färre plusjobbare samt färre personer med särskilt anställningsstöd i förhållande till 2006.

Jämförelse prognoser – utfall

Mnkr	Bokslut	T 2	T 1
Netto	3,7	1,0	0,0

Differensen beror på en osäkerhet på om kostnadsutvecklingen skulle vara konstant hela året.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Verksamhet Mnkr	Just budget 2007		Utfall 2007		Avvikelse Netto	Avvikelse 2006
	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter		
Insatser för funktionshindrade	145,1	-19,3	153,2	-22,0	-5,4	9,3
Handläggning, övr.	5,2	0,0	5,0	0,0	0,2	-0,2
Summa	150,3	-19,3	158,2	-22,0	-5,2	9,1
<i>Avvikelse i %</i>					-3,97%	6,8%

Utfall jämfört med budget

Verksamheten redovisar ett underskott på 5,2 mnkr. Nettoavvikelsen mot budget är för beställarenheten ett underskott på 1,7 mnkr. Underskottet beror på ökade kostnader för hemhjälp, sjukhem, tillsyn av barn över 12 år samt ökade kostnader för barnboenden.

Utförarenheterna redovisar ett underskott på sammantaget 3,5 mnkr. Underskottet beror på att förvaltningen för att kunna trygga säkerheten för hyresgäster och medarbetare på ett gruppboende varit tvungen att under en längre period sätta in dubbelbemanning, väktarinsatser och installation av larm, detta underskott motsvarar 1,7 mnkr. Ytterligare ett gruppboende har haft ökade personalkostnader på grund av en utåtagerande hyresgäst. Handikappstödet redovisar ett underskott på 0,8 mnkr, vilket beror på ett antal mycket kostnadskrävande LASS-ärenden med dygnet runt insatser och jour samt en tilltagande svårighet att rekrytera medarbetare för avlösning. Övriga gruppboendestäder har haft högre kostnader för vikarier än budgeterat.

Kostnads- och intäktsutveckling

Intäkterna har minskat med 2,2 mnkr vilket beror på minskat antal LASS-ärenden. Kostnaderna har ökat med 9,0 mnkr, vilket beror på helårseffekt av nystartade gruppboendestäder samt ovanstående.

Jämförelse prognoser – utfall

Mnkr	Bokslut	T 2	T 1
Netto	-5,2	-2,4	-1,6

Differensen mellan prognoserna och bokslutet är förhållandevis stor. Detta beror på att ökningen av kostnaderna kom successivt under året och att vidtagna åtgärder inte varit tillräckliga.

Utförarenheternas resultat

(tkr)	Brutto- budget	Nettoavvikelse 2007	Resultat i % av omslutning
Daglig verksamhet			
Hökarängen	4 054	1 005	24,8
Farsta	6 103	-48	-0,8
Summa	10 157	957	9,4

(tkr)	Brutto- budget	Nettoavvikelse 2007	Resultat i % av omslutning
Gruppboistäder			
Sköndal 1 o 2	13 387	72	0,5
Farsta Strand 1 - 4	14 093	-2 652	-18,8
Hökarängen	7 515	-221	-2,9
Strandliden 1 o 2	9 311	-852	-9,2
Summa	44 306	-3 653	-8,2

(tkr)	Brutto- budget	Nettoavvikelse 2007	Resultat i % av omslutning
Övrig verksamhet			
Handikappstöd	15 731	-833	-5,3
Summa	15 731	-833	-5,3

Enheternas åtgärder för budget i balans

Åtgärder som vidtagits på alla enheter är översyn av bemanning och scheman och allmän sträng återhållsamhet. Detta har inte uppnått prognostiserad effekt.

Pedagogiska verksamheter

Verksamhet Mnkr	Just budget 2007		Utfall 2007		Avvikelse Netto	Avvikelse 2006
	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter		
Förskola	203,0	-18,4	186,6	-15,0	13,0	12,9
Skolbarnsomsorg	28,0	-4,8	25,2	-8,5	6,5	9,9
Grundskola	135,5	-2,0	150,9	-6,5	-10,9	-15
Särskola	7,9		8,7	-0,2	-0,6	0,1
Summa	374,4	-25,2	371,4	-30,2	8,0	7,9
<i>Resultatfond 2006</i>					4,1	
<i>Överfört till utbildningsförvaltningen</i>					1,3	
<i>Överföring till 2008</i>					-1,5	
<i>Summa efter resultatdisposition</i>					11,9	9,6
<i>Avvikelse i %</i>					3,4%	1,5%

Utfall jämfört med budget

Verksamheten visar ett överskott på 11,9 mnkr efter förändring av resultatfonden. Överskottet beror till största del på att planerade ombyggnader av framför allt förskolornas kök inte avslutats i planerad takt. Det ökade barnantalet har inneburit en ökning av nämndens budget. Eftersom overheadkostnaderna inte ökat innebär detta ett visst överskott.

Skolverksamheten visar ett underskott på 5 mnkr för första halvåret. Underskottet beror till stor del på att den tidigare omfördelningen från förskola till skola på ca 5 mnkr avskaffades 2007. Skolornas planer för att klara detta innebär i huvudsak åtgärder inför höstterminen varför de inte gav effekt på nämndens budget. I samband med att skolorna överfördes till utbildningsnämnden 1 juli upplöstes resultatfonden från 2006 med 4,1 mnkr. Ytterligare 1,3 mnkr av skolornas underskott överfördes till utbildningsnämnden.

Kostnads- och intäktsutveckling

Jämförelse prognoser – utfall

Mnkr	Bokslut	T 2	T 1
Netto	11,9	12,8	5,9

Differensen mellan tertialrapport och bokslut beror främst på att kostnaderna för lokalanpassningar blivit lägre än väntat.

Resultatenheter

Resultatenheterna ska, enligt regler för ekonomisk förvaltning, till 2008 föra med sig 100 % av det uppkomna över- respektive underskott som uppstått till följd av enhetens eget handlande. Förvaltningen bedömer att detta krav uppfylls för samtliga resultatenheter.

Skolor (tkr)	Brutto- budget	Fond från 2006	Resultat 2007	Fond till utb förv	Resultat i % av omslutning
Gubbängsskolan	27 129	555	206	761	0,8%
Tallkrogens skola	15 524	231	-584	-353	-3,8%
Hökarängs-/Skönsta- holmsskolan	33 307	0	-1 799	-1 799	-5,4%
Sköndalsskolan och Sandåkraskolan	19 094	1 730	-114	1 616	-0,6%
Kvickenstorpskolan och Fagersjöskolan	23 791	1 378	-1 767	-389	-7,4%
Västbodaskolan	13 356	300	230	530	1,7%
Hästhagskolan	21 967		-1 646	-1 646	-7,5%
Summa	154 168	4 194	-5 474	-1 280	-3,6%

Förskolor (tkr)	Brutto- budget	Fond från 2006	Resultat 2007	Fond till 2008	Resultat i % av omslutning
Centrala Tallkrogen	10 760	0	400	400	3,7%
Västra Tallkrogen	9 011	0	-171	-171	-1,9%
Morkullan	6 935	0	301	301	4,3%
Gubbängen	25 601	0	-224	-224	-0,9%
Östra Hökarängen	14 408	0	420	420	2,9%
Västra Hökarängen	10 628	0	501	501	4,7%
Frida	3 142	0	79	79	2,5%
Norra Sköndal	14 475	0	107	107	0,7%
Södra Sköndal	14 044	0	-174	-174	-1,2%
Ekebergabacken	3 713	0	-108	-108	-2,9%
Centrala Farsta	11 906	0	-374	-374	-3,1%
Östra Fagersjö	9 157	0	380	380	4,1%
Västra Fagersjö	6 350	0	-142	-142	-2,2%
Farsta Strand	18 351	0	500	500	2,7%
Summa	158 481	0	1 495	1 495	0,9%

Äldreomsorg

Verksamhet Mnkr	Just budget 2007		Utfall 2007		Avvikelse Netto	Avvikelse 2006
	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter		
Hemtjänst o servicehus	129,2	-10,4	140,4	-14,5	-7,2	1,5
Särsk. boenden	336,0	-59,1	333,3	-54,3	-2,1	-9,6
Aktivering	13,8	-0,9	14,8	-0,9	-1,0	-0,2
Övrig vård o omsorg	18,8	-3,5	18,2	-3,5	0,7	-8,6
Handläggning/Ledning	12,4	0,0	16,2	-3,7	0,0	1,7
Summa	510,2	-73,9	522,9	-77,0	-9,6	-15,2
Avvikelse i %					-2,2%	-3,6%

Utfall jämfört med budget

Verksamhetsområdet äldreomsorgs resultat 2007 är ett underskott om 9,6 miljoner kronor. Beställarenhetens underskott är 8,7 mnkr och utförarenheterna redovisar ett underskott om 0,9 mnkr. Beställarenhetens underskott beror främst på att antalet beslutade hemtjänststimmar har ökat. Antalet placeringar i särskilt boende har under stora delar av året varit över planeringsnivån, men efter vidtagna åtgärder har antalet succesivt minskat under hösten och låg i december något under planeringsnivån, 573 platser jämfört med planerade 588.

Andelen äldre inom Farsta stadsdel med insater från äldreomsorgen var 2007 22,6% att jämföra med 21,9% år 2006.

Kostnads- och intäktsutveckling

Jämfört med 2006 har intäkterna ökat med 1,8 mnkr. Detta beror på fler externt sålda platser inom särskilt boende samt ökade intäkter från hemtjänstavgifter.

Kostnadsökningen är på 10,4 mnkr och beror främst på ökningen av antalet beställda hemtjänststimmar.

Jämförelse prognoser – utfall

Mnkr	Bokslut	T 2	T 1
Netto	-9,6	-6,3	0,0

Differensen mellan främst helårsprognosen i T1 och bokslutet är förhållandevis stor och beror på att antalet beslutade hemtjänststimmar ökade under våren för att sedan fortsätta öka resten av året. Vidtagna åtgärder för att vända underskotten på utförarsidan har heller inte fått full effekt under året.

Utförarenheternas resultat

(tkr)	Brutto- budget	Nettoavvikelse 2007	Resultat i % av omslutning
Hemtjänst			
Farsta Norra	16 036	-809	-5,04
Hökarängen	13 685	935	6,83
Farsta Östra	14 694	1 930	13,13
Farsta Västra	13 172	77	0,58
Farsta Södra	10 172	-215	-2,11
Summa	67 759	1 918	2,83

(tkr) Särskilda boende	Brutto- budget	Nettoavvikelse 2007	Resultat i % av omslutning
Postiljonen	61 579	-588	-0,95
Edö	85 350	2 235	2,62
Farsta sjukhem	106 253	-3 557	-3,35
Rehab	7 650	135	1,76
Summa	260 832	-1 775	-0,68

(tkr) Övrig verksamhet	Brutto- budget	Nettoavvikelse 2007	Resultat i % av omslutning
Trygghetslarm	2 150	-234	-10,88
Summa	2 150	-234	-10,88

Äldreomsorgens utförare redovisar ett sammantaget underskott om 0,91 mnkr. Farsta sjukhem står för den största avvikelsen. Enheten hade under november och december avsevärt lägre beläggning än under resten av året vilket försämrade resultatet med ca 0,8 mnkr. Inför 2008 genomförs åtgärder för att ha en ekonomi i balans. Orsaken till den kraftiga avvikelsen för Farsta Östra hemtjänstenhet kommer att ses över under 2008.

Fritid, kultur och konsument

Verksamhet Mnkr	Just budget 2007		Utfall 2007		Avvikelse Netto	Utfall 2006 Netto
	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter		
Fritidsverksamhet	25,0	-1,8	26,9	-1,6	-2,1	-2,0
Kultur	1,5		1,1	-0,1	0,5	0,3
Konsument	0,6		0,6		0,0	0,4
Summa	27,1	-1,8	28,6	-1,7	-1,6	-1,3
<i>Avvikelse i %</i>					-6,3%	-5,2%

Utfall jämfört med budget

Verksamheten visar ett underskott på 1,6 mnkr vilket till stora delar på kostnader för särskilda personalärenden. Ca 0,5 mnkr beror på att fritidsgårdarna även driver fritidsklubbar för mellanstadiebarn. Kostnaden för detta ska konteras som skolbarnsomsorg vilket i bokslutet inte är helt rätt fördelat.

Kostnads- och intäktsutveckling

Kostnaderna är i stort sett oförändrade från föregående år.

Jämförelse prognoser – utfall

Mnkr	Bokslut	T 2	T 1
Netto	-1,6	0	0

Differensen beror på samma orsaker som förklaringen ovan till avvikelsen.

Internkontroll

Internkontrollen har under året främst inriktats på förbättrade system för egenkontroll inom äldreomsorg och stöd och service åt personer med funktionsnedsättning.

Stor del har också ägnats åt att säkerställa skolornas övergång till utbildningsförvaltningen.

Under året har följande särskilda granskningar gjorts:

- Avslagsbeslut inom försörjningsstöd. Granskningen har resulterat i bättre rapportering till nämnden samt på insatser för bättre hantering vid beslut.
- Rutiner vid verksamhet med försäljning. Vissa brister påtalades och har avhjälpes
- Avtalstrohet vid inköp av vissa varor. Förbrukningsmaterial, inkontinenshjälpmedel och kontorsmaterial har granskats och visar ett acceptabelt resultat.

ÖVRIGA REDOVISNINGAR

Kommunfullmäktiges uppdrag till nämnden

Vision 2030

Nämnden har i arbetet med verksamhetsplan för 2008 haft vision 2030 till underlag för utarbetande av mål och aktiviteter. I framtida planer, policys och program kommer visionen ligga till underlag.

Stockholms miljöprogram

Nämnden har för att uppnå målen i miljöprogrammet i verksamhetsplanen för 2008 inarbetat miljöfrågor i nämndmål och aktiviteter. På detta sätt ingår programmets mål i nämndens integrerade ledningssystem, ILS.

Servicetjänster till äldre, ”fixare”

De över 75 år i Farsta har under 2007 erbjudits fixartjänst. Under 2008 ska förvaltningen undersöka samarbete med frivilligorganisationerna.